

A ZSIDÓKÉRDÉS MAGYARORSZÁGON

A szerző a magyar országgyűlés felsőházának 67.-ik ülésén, 1938 május hó 24-én mondotta el alább közölt beszédét.

MINÉL bonyolultabb egy kérdés, akár azért, mert nehéz maga az a valóságdarab, amelyet jogszabállyal szabályozni kíván, akár azért, mert erőteljes és tömeges érzelmek fűződnek hozzá, szükséges az, hogy az országgyűlés felsőháza, a maga hűvös tárgyilagosságában, a közéleti hullámmásoktól és idegizgalmaktól bizonyos mértékig távolabb állva, nyugodtan és alaposan nyilvánítson véleményt ezekben a kérdésekben.

Mint törvényhozó, magam is érzem annak a szükségét, hogy vitás kérdésekben világos állást foglaljunk. Nem azt jelenti ez, hogy mindenestől fogva egyik vagy másik párthoz csatlakozzunk. Ezzel személyileg nem is áltatom magamat. Az objektivitásnak megvan mindig az a fájdalmas következménye, hogy a szenvedélyesen gondolkodó emberek rögtön egyetértenek abban, hogy az objektív véleményt kárhóztassák és mondóját elítéljék.

Ez a kérdés, amely itt előttünk fekszik, ez a törvényjavaslat csakugyan nehéz kérdést tárgyal. Magyarországon a zsidókérdésnek százesztendőös nyílt története van, de a lappangó története ennél sokkal régibb. Magyarország azonban a zsidókérdésben nem az egyetlen ország, ahol e felett tusakodnak. A zsidókérdés az emberiségnek több mint kétezer esztendőös komplexuma, egyszerűsmind sorskérdése. Egy nagy ügy, amelyet még csak ezentúl fognak megoldani, és még nagyon sok szenvedés, nagyon sok küzdelem, nagyon sok kísértés fog hozzájárulni ahhoz, hogy ez valamikor megoldassék.

Azok, akik a törvény ellen szólnak, hivatkoznak végső, mindenki által tisztelt, örökkévaló eszményekre, az emberiség örökérvényű követelményeire, az emberi méltóság fenségére, hivatkoznak a szabadság és a jogegyenlőség nagy elvére, hivatkoznak az egyén örökkévaló jogaira és az emberi méltóság mérhetetlenségére. Azok, akik mellette vannak a törvényjavaslatnak, szenvedélyesen hivatkoznak a nemzeti szolidaritás, a népközösség, a rend, a biztonság a nemzet faji és egész konstitucionális átlátszóságának és tisztaságának nagy érdekeire. Ezen az alapon nehéz is volna a kérdést eldönteni. A mérleg nyelvét végül is eldönti a mai napokban egy igen aktuális, igen egyszerű politikai meggondolás: az tudniillik, melyik a jobb, az-e, ha nem fogadja el az országgyűlés ezt a törvényjavaslatot, vagy pedig az-e, ha elfogadja ezt a törvényjavaslatot. Meggyőződésem szerint ennek a törvénynek el-

fogadása nemcsak az ország békéjét és nyugalmét és biztonságát szolgálja, hanem javára válik végeredményben éppen azoknak, akik elfogadása ellen, – elismerem, teljes joggal – de hevesen tiltakoznak. Nem lehet azt az egyszerűnek látszó megoldást elfogadni, hogy demagógiával nem lehet bizonyos százalékra megalkudni, azoknak fenyték, lánc és korbács kell. Ezzel az érdekes gondolatmenettel forradalmak előtt nagyon elbizakodott hatalmaságok és fejedelmek szokták magukat biztatni s későn látják be, hogy a forradalmakat és kirobbanásokat kivédeni bölcs és előre-látó intézkedésekkel lehet csupán. És ha itt ebben az esetben nem is szabad és nem is lehet forradalmi megmozdulásokról beszélni, egészen bizonyos az, hogy a nemzet nyugalmanak, a közéleti atmoszféra könnyűségének, egyenletességének semmiesetre sem válik javára az, hogy egy olyan erőteljes érzést, mint amilyen például az antiszemitizmus, egyszerűen erőszakkal próbálnának visszanyomni. Az erőszakkal visszanyomott érzések mindig indokolatlan feszültségre vezetnek. Különbösen is, ha az ember nyugodtan hallgatja a vitát, azt kell megállapítania, kissé nagyobb az izgalom ennél a kérdéknél, mint amennyit megérdemel. A vita során a legragyogóbb ellenzéki beszéd elmondója, Láng Lajos ő méltósága mondotta azt, hogy nem is a törvény ellen van neki kifogása, hanem a törvény indoklása ellen. A törvény indoklása nem parancs és nem akarat. Ha pedig a törvény ellen magában véve nincsen kifogás, akkor igen könnyű elválasztani a kérdést és az indoklás egyik-másik tételé felett akadémikus eszmecserét folytatni, de magát a törvényt e miatt megakadályozni nem szükséges.

Az is szóba került az egész vita anyagában, hogy ez körülbelül 16.000 ember existenciáját érdekli és ingatja meg. Magam is azok közé tartozom, akik mélyen átérzik a felelősséget ezért a 16.000 magyar existenciáért. Én azonban azt hiszem, akármilyen szegények vagyunk is, Magyarországnak még van annyi gazdasági ereje, hogy ezek az emberek utcára ne kerüljenek s békés, biztos családi otthonból hirtelen el ne proletárizálódjanak. Nem is gondolom, hogy törvényhozási intézkedés kellene hozzá; meg vagyok győződve, hogy a legtöbb gazdasági vállalkozásnak van olyan rejtett vagy nem rejtett tartaléktőkéje, amelynek terhére ezt a kérdést egy bizonyos formáig megnyugtatólag meg lehetne oldani.

Nagyon örültem azoknak a gondolatoknak, amelyekkel Raffay Sándor ő exellenciája is, de meg mások is a vita során hangsúlyozták azt, hogy ez a törvény az egyházak belső jogrendszerét egyáltalán nem érinti. Ez az egyházat érdekli pásztori és missziói szempontból. Erről majd fogunk beszélni. Egyáltalán nem érinti azonban azt, hogy Magyarországon ki keresztyén és ki nem. Azt, hogy ki tartozik hozzá a keresztyén egyházhoz és ki nem, a már régen megállapított közjogi formák előfeltétele után mindenkinek a lelkiismerete és az egyház élő ura dönti el. Szeretném tehát innen sok embernek izenni, keresztyén embernek és izraelita embernek egyaránt, hogy ne aggodalmaskodjanak egy pillanatra sem, minthogyha ez a törvény – amint Löw Imánuel ő méltósága mondotta délelőtt – beleszólna az egyház szakramentumának haté-

konyságába és azt megerőtlenítené, hogy ezáltal kétféle jogállapot következne be egy emberre s valaki egyházi vonatkozásban keresztyén, polgári vonatkozásban zsidó lehetne; hogy el volna képzelhető olyan helyzet, hogy például állami törvény értelmében zsidó olyan férfiú, aki valamely keresztyén felekezetnek a lelkipásztora. Ilyen összeütközésről szó sincs, erről nem is lehet beszélni, mert hisz arról van szó, hogy bizonyos számú keresztyén és izrealita vallású magyar ember micsoda elvek szerint osztatik be olyan kategóriákba, amelyek a nemzeti jövedelem elosztását és a nemzeti munkamező felosztását kívánják szabályozni. Az a keresztyén lelkipásztor tehát, aki talán 1919 után tért át és most egyik keresztyén felekezetnek a lelki pásztora, – nem tudom van-e ilyen – ebben a hivatalában holtig megmaradhat, ha azonban részvénytársasági igazgató lesz, vagy pedig elmenne színésznek, akkor felbukkanna az a kérdés, hogy a tiszteletdíja felvételénél, vagy pedig a kamarába való belépésnél ő milyen kategóriába számítandó. Egyébként, ha ő egyháza körén belül marad s ott éli le a maga életét, soha semmiféle külső sérelem őt nem éri.

Ép azért, mert – hogy úgy mondjam – egy világi vonatkozást szabályoz ez a törvény, vagyis a munkamezőknek és jövedelmeknek igazságosabb felosztását, szeretném hinni, azt, hogy ez csak első lépése egy egyetemesebb, általánosabb, másokra is és lassanként mindenkire kiterjedő törvényhozási programnak. Mégis sajnálatosnak tartom, hogy zsidó származású magyar emberekre vonatkozólag, nem vallásukkal összefüggő vonatkozásokban, olyan rendelkezéseket kell kiadni, amely vallásos hovatartozásukat veszi alapul. Sokkal jobbnak tartottam volna én is, ha például az indigénátust vették volna alapul és erre építették volna fel a törvény rendelkezését, de nem tudom e pillanatban, hogy ez lehetséges volt-e, elvégre a törvényhozás mindig egy gyakorlati aktus is, egy konkrét helyzet megoldására való és egyáltalán nem kíván elméleti alapon eljárni.

Szükségesnek tartom hangsúlyozni, hogy ezzel a törvénnyel az országgyűlés nem egy vallásról mond ítéletet, nem egy vallás elleni kifogásaiból indul ki a törvény meghozásával, mert ha abból indulna ki, nemcsak egy néhány életpályára terjesztené ki a törvény keretét. Hogy nem onnan indul ki, azt abból is lehet látni, hogy akkor nem a négyszeresében állapította volna meg a részvételi kontingenst. Bármely kisebbségi csoportra, legyen az vallás vagy nemzetiség, nem tartozik a legkedvezőtlenebb megoldások közé, ha országos arányszámának négyszeresében engedik valamely közületi jogban, vagy kerületen érvényesülni.

Ennek a törvénynek tárgyalásánál azonban lehetetlen bizonyos elvi alapokra vissza nem menni és magáról a zsidókérdésről is nem beszélni.

Magyarországon mindig hiba volt az, hogy valami rosszul értelmezett udvariasság visszatartotta az embereket attól, hogy kényes kérdésekről beszéljenek. Ennek valószínűleg az volt az oka, hogy kényes kérdésekről rendszeren indulattal, gyűlölettel és szeretetlenül szoktak beszélni az emberek és amikor a közvetlen

szembenállás az indulatosságot már a jó modor parancsánál fogva kirekesztette, maga a kényes kérdés is egy „arréton”, meg nem illelhető, ki nem mondható kérdéssé vált. Állapítsuk meg azt, hogy a zsidókérdést az egész felvilágosodottság korszakában, amely a barokk vége felé kezdődött és a liberalizmus érájában, a háború előtt végződött, vallási kérdésnek tartották. Lessing „Bölcs Náthánja” a klasszikus példa erre a gondolatra. Ideje volna már a magyar köztudatnak kiábrándulnia abból a gondolatból, hogy most a vallási közömbösség korszakában a zsidókérdés vallási kérdés.

Egy egyszerű példa meg fogja ezt világítani. Méltóztatnak tudni, hogy Transylvániában a XVI. századbeli vallásos reformációnak visszamaradt egy igen érdekes alakulata, tünete, az úgynevezett szombatosok szektája. Törzsökös, ősi székely emberek tartoznak ehhez a szektához. A XIX. században megszűnt már a teológiai öntudata és hagyománya ennek a szektának és vallási tartalmában tökéletesen eggyé lett az izraelita vallással, annak tanításait követte, annak vallását gyakorolta, közben pedig a szép, ősi, pompás, székely emberek művelték a magyar földet és dúdolták hozzá az ősi héber zsoltárokat. Ha Magyarországon márióholnapra félmillió ilyen szombatos székely ember támadna, zsidókérdés azért nem lenne, mert épp annyira közömbös volna az, hogy zsidó, mint ahogy közömbös az, hogy unitárius vagy református. Ha azonban ma Magyarországon mind a 443.000 zsidó átérne a keresztyén vallásra és zsidó vallású egyén egyetlenegy sem volna többé, a zsidókérdés nemcsak hogy nem lenne megoldva, hanem valószínű, hogy még nehezebbé is válnék.

A zsidókérdés nem vallási kérdés, bár kétségtelen igaz, hogy a vallásnak, nemcsak a zsidó, hanem a keresztyén vallásnak is nagy része volt abban, hogy a zsidókérdés mindmáig van és mindmáig megoldatlan.

Nem vallás a zsidóság. De akkor mi? A második felelet azt mondaná, hogy faj, illetve pontosabban, fajta. Ez közelebb jár az igazsághoz. A zsidóság csakugyan egy olyan fajta, amelynek éppen a fajisága rendkívül erős, nehezebben olvadó, különösen tőle idegenfajiságuakkal keveredik úgy, hogy a maga faji tulajdonságait különös következetességgel megtartja. De azért faji elmélettel a zsidókérdés nincs megoldva. Hiszen Palesztinában a cionista zsidó államnak a fajrokon arabokkal kell élet halálküzdelmet vívnia és az arab antiszemitizmus vérrel és vassal támadja legközelebbi fajrokonát, magát a zsidót.

Azt hiszem, hogy a zsidóság gyökerében egy történelmi helyzet, történelmi adottság, egy olyan tényezővédek, amely az emberi művelődés során állt elő, itt görcsölődött össze és feloldhatatlannak látszó komplexusként kísért tovább az emberi művelődés életében. Méltóztatassanak elgondolni, adva van ezelőtt évezredekkel egy rendkívül erős fajiságú, lobogó népi, nemzeti öntudatú embercsoport, nép, amelynek vérévé vált, egzisztenciális meggyőződése a kiválasztottság. Ez együtt nő a maga népi Istenével és nő vele együtt a maga életigényével. Óriási szenvedések

és törések után nemzetállami mivolta egészen sajtáságos alakot vesz fel: diaszporává válik, amely finom, de elszakíthatatlan szá-lakkal egy ős lélettökéhez, sporangiumhoz van fűzve, – abból táplálkozik – a jeruzsálemi nagy életközponthoz, a zsinagógához. Innen ezer és ezer kis és nagy expozitúrában az egész hellénista műveltség területét behálózzák, ebből a központból igazgatódik mindegyiknek az élete. Különválik a római birodalom jogi testéből, mellette párhuzamosan bizonyos büntetőjogi kiváltságokat gyakorol, és az egész – bár láthatatlan az összeköttetése – egyetlen élő szervezet.

És akkor jön Titus és széttöri ezt az ős lélettökét, a jeruzsálemi centrumot. Amikor megy haza, triumphusi útján, mindenütt fel van írva a három végzetes betű, H. E. P.: „Hierosolyma est perdita”, Jeruzsálem elpusztult. Ez a három betű egy szóval mondva: „Hep”, kétezer év óta az örök támadó antiszemitizmusnak a csatakiáltása. Ezzel a gyökere kitépetvén, egy nemzet széjjelszóratik az emberiség egész testébe. Összetart hagyományai révén, bizonyos vonatkozásban nyelve révén, összetart vallása révén, közös egy nagy reménysége. A „diaszpóra Israel” egy élő szövedék, de annyi meg annyi nemzetállam testében van szétszórva és így egy világtörténelmi szükségszerűséggel kell számolnia: mit csináljon? Tépje ki magát és állítsa fel újra ősi dicsőséges nemzetállamát, vagy pedig olvadjon be mindegyik diaszpóra annak a befogadó nemzetnek a testébe, amelyhez területileg tartozik? Így lesz tehát a zsidóság terület, állami szervezet nélkül élő egységes népi közösség, a faj, a hagyomány és a hit szálaival összetartott diaszpóra-nemzet a nemzeti államok testében.

Ebben én nem véletlent látok. Meg vagyok róla győződve, hogy ez egy felsőbb kéznek az intézkedése és a nevelő munkája és meg vagyok róla győződve, – és ez a legfontosabb, amit itt akarok hangsúlyozni – hogy ennek a helyzetnek, világtörténelmi adottságnak egyetlenegy helyes megoldása van: a teljes asszimiláció. Az az emberi európai művelődés, amely kétezer esztendő alatt számtalan nemzetet olvasztott be, – az iskolában halljuk csak a nevüket – be kellett volna, hogy olvassza ezt az egészet behálózó, élő diaszpóra nemzetet is. Nem tette. Vitakérdése lesz sokáig a történelemnek: ki a hibás benne? Énnekem az a meggyőződés, hogy ebben éppen olyan hibás a kizárólagos, magát betokozó, a világtól elkülönítő zsidóság, mint ahogyan hibás az elzárkózó, az idegent magával szembeállító és vele szemben ok-talan ellenszenvet tápláló egyetemes keresztyén művelődés.

Hogyha tehát egy ilyen élő szervezet a zsidóság, akkor azt is meg kell állapítani, hogy minden nemzet területén az ott lévő zsidóság különböző képet mutat abból a szempontból, hogy mennyire ment előre az asszimiláció útján. Ez az út hosszú, változatos út. Vannak benne nagy előretörések és visszaesések, lehet mesterségesen hátráltatni és lehet neveléssel fokozni, azonban kétségtelen dolog, hogy ennek a beolvadási folyamatnak olyan különböző fázisai vannak, amelyek a nemzettesthez, a nemzeti lélekhöz való viszonyulást egyes esetekben egészen másként állapítják meg és mutatják. E miatt az állandó beolvadási folyamat miatt,

amely a zsidóságnak, hogy úgy mondjam, az ad intra mozgása, lehetetlen vállalkozás a zsidóságról végleges és egyetemlegesen érvényes ítéletet mondani. Dialektikus a lénye magának a zsidóságnak. Ez azt jelenti, hogy egymással ellentétes ítéleteket kell mondanunk, hogy a természetét valamiképp megközelítsük. Láng Lajos ő méltósága a délelőtt egy egész marékra való ilyen ellentétes, dialektikus ítéletet sorolt fel, amelyek mind igazak, mert, ismétlem, az asszimiláció szinte láthatatlan és felmérhetetlen fokozatainak a távolságától és különbségétől függ mindenik. Mondja valaki azt, hogy nem magyar a zsidó: akkor joggal elő fogják hozni negyvennyolcas honvédeiket, előhozzák hősi halottaikat, a lövészárkokban megmutatott bajtársi érzületet és bátorságot. Magyar a zsidó, állítja valaki, még azt is hallottam, hogy a református felekezet mellett a legmagyarabb felekezet a zsidó. Üljön csak be egy Nyíregyházára menő harmadosztályú kocsiba, amelyben 60–70 hernyósapkás, kaftános zsidó van, akinek a szájában habzik a jiddis, kérdezze meg magától: ez a magyar, ez Árpád népe, ez Arany János népe? Nem ver gyökeret a zsidó, bujdosó Ahasvér, mondja az egyik felfogás; nos: meg lehet mutatnia Tisza–Duna közén, a Dunántulon száz kétszáz esztendeje ott lakó zsidóvallású földbirtokos családokat, akiknek az a föld csakugyan egész világuk és erkölcsi létük alapja, amelyhez hűek voltak és amelyet megszolgáltak. Mondja valaki azt, hogy a zsidó éppen olyan letelepülő magyar, mint bármely más magyar, akkor rá lehet mutatni a vándor nemzetközi vigécre, aki a világon mindenel kereskedve, a világon mindent exportálva fél emberöltő alatt több országban, több földrészen keresztülmenve, csakugyan örök vándor, aki mindig ott talál otthont, ahol a legjobban megy a dolga és meg kell mondanunk, hogy Magyarország azok közé a jó földek közé tartozik, ahol tényleg általában elég jól megy a dolga.

Nem lehet tehát a zsidóságról egyoldalúan sem az egyiket sem a másikat állítani. Amilyen igazságtalan dolog a szélső jobboldaltól megfogni az asszimiláció kezdetén álló egyént, – most asszimiláció alatt főképpen a lelki asszimilálódást értem – s azon keresztül ítélni meg mindenkit, aki ehhez a nagy diaszpóra-szövetékhez tartozik, éppen olyan téves védelem az, ha a teljesen asszimilálódott, lélekben, erkölcsben egészen áthasonult zsidó ember magából, vagy hozzá hasonló társából kiindulva, olyan elbárást követel az asszimiláció kezdetén álló egyéneknek, amelyet ő magára megérdemel s amelyet neki minden igazságos nemzet tisztelettel és szeretettel ki is utal.

Csoda-e, ha egy nemzetben, amely kétezer esztendőn keresztül ilyen történelmi helyzetben él, ez az állapot bizonyos lelkiséget, bizonyos minőséget teremt. Hiszen, ha nem teremtene, ez merőben elképzelhetetlen kivétel volna. Éppen azért, mert ember kellett, hogy bizonyos habitus, bizonyos népi karakter kialakuljon a zsidóságban ilyen történelmi adottságok mellett. Természetes dolog, hogy aki ilyen életformák között él, az nem lehet vitélző renden élő nemzet, nem lehet földbirtokos, annak szükség-

képpen kereskedőnek kell lennie. A diaszpóra és a világkereskedelem egymást feltételezi és nem tudjuk, hogy melyik az előbbi és melyik az utóbbi. A diaszpóra sokszor olyannak látszott, mintha egyetlen óriási üzlet, cég volna, amelyben az egyes helyi csoportosulások csak a mindenkori fiókok, egymással kapcsolatban állók. Csoda-e, hogy egy ilyen, az egész nemzetközi társadalmon keresztül húzódó szövedék a kereskedelem fő árucikkéül, legfőbb tárgyául a pénzt találja, ezt a legkisebb helyen legtöbb energiát, legtöbb munkát, legtöbb erőt hordozó cseretárgyat és ezáltal a nemzetközi tőkeképződésnek és hitelnek lesz ura és gazdája? Csoda-e, hogy egy ilyen népközösséggel szemben idegenkedő és elzárkózó, befogadó nép művelődése szükségképpen olyan felfokozott, erőteljes iparkodást hoz létre bennük, amilyent csak a fűrókagylókban lehet látni, amelyek akkor élnek, ha a tengeralatti cölöpöket keresztülfűrják? A csiga, amely csendesén mászik, nem fűrja keresztül a falevelet sem, de a fűrókagyló átfűrja a cölöpöt, mert mindegyiknek mást ír elő az önfenntartása. Természetes dolog, hogy ez a diaszpóra-szövedék a fennálló százados társadalmi rend réseit, nyílásait kereste, mint az ampelopsis, mint a repkény, mint minden kúszó növény, hogy gyökeret verjen benne, hogy viharban vészben megálljon. Ezért szoktak az ellenkező véleményen levők csodálkozni azután azon, hogy mennyire destruáló törekvése van ennek a fajtának. Ez nem destruálni akar, eszeágában sincs a destructió, mint programm. Ez adottságból folyik, mert élni akar és ha azt akarjuk, hogy ez az élet ne legyen destruáló élet, akkor arra kell törekednünk, hogy más viszonyba hozzuk a ketőt, a zsidóságot és a befogadó népet egymással.

Az is természetes dolog ebből a tételből kifolyólag, hogy ez a népközösség szükségképpen intellektuális pályára ment, intellektuális síkon mozgott, értelmiséggé vált. Ne feledjük el, hogy egész lelkivilága gyökerében a betű, a könyv áll. Egy könyv-vallás, a tóra az, amelyből állandóan táplálkozik. Legfőbb irányítója évezredekken keresztül az írástudó volt. Az írástudó kázusokkal, kazuisztikával kormányzott, tehát tételes jogeseteket alkalmazott. Lehet csodálkozni azon, hogy a kázusok keresése és a kázusok elől való menekülés egész népi ösztönné változott a zsidóságnál?

Az is tökéletesen világos dolog az elmondottakból, hogy az asszimiláció nemcsak minőségi kérdés a népösszeolvadásoknak nagy kémiájában, hanem mennyiségi kérdés is. Nem tudom most már bizonyosan, hogy Széchenyi István mondotta-e és hol és mikor mondotta, hogy egészen különböző dolog, ha egy üveg tintát a tengerbe öntök, vagy pedig egy tál levesbe. Ezer magyar család asszimilál talán egy idegen családot. Ez nemcsak a zsidóságra, hanem mindenkire áll, ahol asszimilációról van szó és ránk is áll akkor, amikor a mi asszimilációnkról van másutt szó. Egy bizonyos mennyiségű befogadó nép asszimilál ennyi meg ennyi idegent. De ennél sokkal többet, tízszer, százszorosa többet egyáltalában nem asszimilál. Már most, miután a zsidóság, amint mondtam, tökéletesen intellektuális népréteg, az ő asszimilációja tulajdonképpen csak a középsztyában, csak az értelmiségi osztály-

ban történhetik meg. A zsidóság lélekszáma és a magyar értelmiség lélekszáma pedig olyan arányt mutat, amelyből nem vonhatunk messzemenő következtetéseket a hirtelen való és abszolút asszimilációra. Aggódni lehet afelől, hogy vajjon nem a magyar középosztály asszimilálódik-e, ami – ugyebár – nem tartozik a nemzetnek céljai közé.

Az asszimiláció tehát szükségképpen magával hoz egy gondolatot, azt, hogy ahol elégtelen az asszimiláció, ott a cionizmus gondolata kell hogy életbelépjen. A cionizmus alatt azonban nem azt értem, hogy az Magyarországon építse meg és gyökereztesse meg az önálló nemzetiségi zsidóságot, hanem azt értem, hogy az ország határán túl valahol egy erőteljes új nemzeti államot létesítsen. Minden olyan törekvés tehát, amely a zsidóságot az intellektuális pályáról más pálya felé tereli, – ezáltal rétegeződést létesít benne is, elősegíti azt, hogy ne csak a középosztály asszimiláljon, hanem asszimiláljon a földműves, a kisiparos, a munkás is, – magának a zsidóságnak válik a javára. – Mert ha minden zsidó ügyvéd és színművész lesz, akkor századokkal később fog bekövetkezni az asszimilálódás. Ha azonban aránytalanul több lesz más foglalkozású is benne, sokkal nagyobb területen történik meg az érintkezés, sokkal biztosabb és teljesebb lehet az asszimiláció. Csak azt nem tudom elfogadni, ismétlem, amely egy, az ország határán belül levő cionista nemzetiségű alakulatot próbál felállítani és megszervezni.

Akármit mond erre vonatkozólag a régi liberális doktrina, ma már minden értelmes ember látja, hogy párszáz esztendő óta az országokat nem annyira karddal foglalják el, hanem bevándorlással és szaporodással. Ez a tapasztalás kell, hogy minden okos, józan gondolkodású magyar emberben azt az elhatározást erősítse, hogy az asszimiláció korrelatívumául elfogadjuk ugyan a cionizmust, de cionizmust csak az ország határán túl.

Azokat, amiket elmondottam, kissé rendszertelenül, de mégis arra törekedve, hogy egy alapgondolatból világítsam meg és vezessem le a zsidókérdést, megtoldom azzal, hogy egy-két gyakorlati következtetést vonok le a magyar életnek különböző ágairól.

Először is szükségesnek látom itt hangsúlyozni azt, hogy bármilyen divatos eszmeáramlatokkal szemben a keresztyén egyház soha le nem mondhat a zsidósággal szemben a maga missziói hivatásáról és parancsáról. Nem képzem el a keresztyénréggel ellentétesebb gondolatot annál, mint amelyik azt mondja, hogy nem szabad a zsidókat beengedni a keresztyén anyaszentegyházba. Jó korán ki akarom jelenteni, hogy a keresztyén egyház Jézus Krisztus missziói parancsán épül fel, amely hangzik: „Menjetek el és tegyetek tanítványokká minden népeket.” Sehoh a Szentírásban, sehoh a Kijelentésben sohasem láttam egyetlenegyszer sem azt, hogy tegyetek tanítványokká minden népeket, csak zsidót ne. Sőt a Szentírásban és Kijelentésben újra meg újra azt láttam, hogy az Evangéliumi Istennek hatalma először zsidónak, azután görögnek. A keresztyén egyház sohasem fog lemondani a maga missziói parancsáról bármely divatos fajteoria kedvéért. De ugyanakkor a

keresztyén egyház hangsúlyozza azt, hogy a lelkek megnyerésénél őt nem asszimilációs törekvések vezetik, hanem az örökké való Evangéliumnak a parancsa. Nem ezért keresztelünk meg egy lelket, hogy az asszimilálódjék egy klubhoz, hanem azért, hogy asszimilálódjék Krisztushoz.

Éppen ezért a keresztyén egyházak súlyos mulasztást követtek el akkor, amikor minden kritika nélkül, kellőleg meg nem vizsgálva az áttérés motívumait, vették át a jelentkező zsidó válású embereket és azt mondták: a ti asszimilációtoknak az ügye el van intézve. Ezzel lehetőséget nyújtottak arra, hogy sok ember ne Krisztusért, hanem egyébért jöjjön a keresztyén egyházba. Természetes tehát, hogy az ilyen embereket csalódás fogja érni. Aki Krisztus Anyaszentegyházába megy, az egészen bizonyos, hogy csalódik, mert amikor Krisztus Urunk alapította egyházát, nem ígért semmiféle előnyt, sem recepciót, sem asszimilációt, hanem azt mondta, hogy vegyétek az én keresztemet, ürítsétek ki azt a pohárt, amelyet én kiürítettem. Ő szenvedést ígért s aki ő érette ment a keresztyén egyházba, annak megadatik tapasztalni azt, hogy Krisztus szótartó Ur. Amit ígért, azt adja: lelket ad, de ezzel a lélekkel sokszor mártírumságot ad. A keresztyén egyházak tartsanak bölcs mérsékletet a zsidók átvételében. Van nekünk elég sok rossz keresztyénünk a saját magunk fajtájából, miért hozunk a zsidó atyánkfiai közül nagy importot?

A másik dolog pedig a lelkek hangulatára és békéjére vonatkozik. Én fájdalommal látom azt, hogy ebben a nagyon fontos, nagyon erős, az emberi élet végső pontjait érintő vitában milyen kevés önismeretet és bűnbánatot tartottunk minkét részről. A keresztyének újra meg újra vegyék revízió alá, vajjon idegenkedésük nem megy-e át túlságos hirtelen ellenszenvbe, és ellenszenvüket illetéktelen kezek nem gyűjtják-e gyűlöletté? A gyűlölettől félni kell, mert megaláz és kisebbé tesz. Akit nem szeretünk, azt nem tudjuk megismerni, akit nem ismerünk meg, azt félreismerjük. Ha félreismerünk valakit, akkor nem tudjuk szeretni. Amint igaz az, hogy szeretni csak azt lehet, akit ismerünk, éppen olyan igaz az, hogy ismerni csak azt lehet, akit szeretünk.

A második dolog pedig az, hogy milyen kevés bűnbánatot és önismeretet tanúsít ebben a kérdésben a zsidóság. Ugy gondolja, hogy ez egy nagy per, amelyet egy ragyogó ügyvédi replikával meg lehet oldani. Formális igazságot keres benne, beléevődött a lelkébe és véresejtjeibe, hogy ő ártatlanul szenved. Az emberek butasága, irigysége és gonoszsága az, ami miatt szenved ő, az ártatlan, a tisztán, a büntelen.

Nem. Amíg itt, ezen a jogcímen mozog a zsidóság nagy önvédelme, addig a zsidókérdés a megoldáshoz közelebb nem jön, mert ezzel a gondolkodásmóddal sajátmagát lovalja bele a méltatlanul szenvedőnek lelki visszahatásaiba, próbál aktív vagy passzív ellenállással a kérdésen segíteni, ez pedig nemcsak fokozza, hanem ellenkező részről indokolja azt a polaritást és azt az ellenszenvet, amellyel vele szembefordulnak. Azért óva intem éppen a zsidóságot attól, hogy akár passzív, akár aktív ellenállással olyan

magatartást tanusítson, amely éppen érvet szolgáltat annak az irányzatnak, amellyel szemben védekezni kíván. Szerettem volna, hamár rég meglátta volna maga, hogy egy állam rendjében nem lehet egy kisebbség olyan helyzetben, hogy a többség jogait és ingerenciáját gyakorolja. Ehhez nagy lemondás, szelidség és alázatosság kellett volna s amely pillanatban ezeket az erényeket mutatta volna meg, abban a pillanatban kiderült volna, hogy az ellenkező oldalon mennyi az igazság és mennyi a jelszó.

Ősi törvény az, hogy a rosszakért a jók szenvednek. Ez áll a zsidóságra nézve is. Az, ami általában igaz a zsidóságra, amint elmondottam, az egyes zsidószármazású emberre nézve véres és fájdalmas igazságtalanság lehet. Főlehaltva hordozza a szenvedést, nem azért, mert felelős, mert osztozik a hibáiban, hanem azért, mert gondolja meg, milyen áldás, hogy vannak közöttük ártatlanul szenvedők is. Mi lenne, ha nem lenne egy sem? Az ártatlan szenvedésnek kiengesztelő és jóvátevő ereje van.

Olyan törvényt hozunk, amely sok zsidószármazású embernek – akár keresztyén, akár izraelita – fájdalmat okoz, a legmélyebb fájdalmat a legnemesebb és legjobb ilyen származású embernek. Mi, keresztyének, ezt ne felejtjük el, gondoljunk rájuk szeretettel s anélkül, hogy fitogtatnók vagy felkínálásával megsértenők őket, érezzünk gyöngédséget és érezzünk szeretetet irántuk. Nyerjük meg a zsidóságot, mint egyént, hogy küzdjön velünk együtt a zsidóság, a zsidó végzet, az emberiség zsidókomplexuma ellen, hadd oldódjék meg ez a régi sors, ez a régi kérdés és régi átok. Nekik is, nekünk is ez az érdekünk.

RAVASZ LÁSZLÓ